

Naxçıvan gerçəkliklərindən bəhs edən "NAXÇIVAN GERÇƏKLİKLƏRİ"

Bu günlərdə "Azərbaycan" qəzetinin baş redaktor müavini, Əməkdar jurnalist İxtiyar Hüseynlinin "Naxçıvan gerçəklikləri" adlı kitabı ilə tanış olmaq imkanı yarandı. Kitabın annotasiyasında yazıldığı kimi, Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikasının müasir inkişafının mühüm istiqamətləri, genişmiqyaslı quruculuq prosesi və bu diyarın əsas nailiyyətləri burada ətraflı işıqlandırılıb.

İmzası geniş oxucu auditoriyasına yaxşı məlum olan, təhlili yazıları ilə diqqəti cəlb edən İxtiyar Hüseynlinin "Naxçıvan gerçəklikləri" kitabı onun səfər qeydlərinin doğurduğu təəssüratlarının mükəmməl nümunələridir. Naxçıvan gerçəklikləri bu diyara ayaq basan hər bir insanı təəccübləndirir. Bu gerçəklikləri görmək üçün Naxçıvana gələn çoxlu insanlara rast gəlmək mümkündür.

Bəs qısa müddətdə bu gerçəkliklər necə yaradılmışdır? Bütün sahələrdə davamlı, dinamik, genişmiqyaslı dəyişikliklər necə baş vermişdir? Blokada şəraitində bunlar necə əldə edilmişdir? Cavabı axtarılan suallar çoxdur, çoxdan da çox. Yüzlərlə sənaye müəssisəsinin yaradılması, iki min kilometrə qədər asfalt yolun çəkilməsi, əkin sahələrinin 2 dəfədən çox artırılması, idxaldan ixraca keçilməsi, 100 faizlik qazlaşma, 1 SES-dən 11 elektrik stansiyalarına keçilməsi, bərpaolunan enerjinin ilbəl artırılması, yaşllaşdırmanın 6 faizdən 20 faizə, xüsusi mühafizə olunan ərazilərin 27 faizə çatdırılması, ərzaq və enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsi... lider ölkənin lider bölgəsinə yüksəldilməsi nəyin hesabına olmuşdur?

Akademik, Milli Məclisin deputatı İsa Həbibbəylinin ön söz müəllifi, "Azərbaycan" qəzetinin baş redaktoru, Milli Məclisin deputatı Bəxtiyar Sadiqovun redaktoru olduğu "Naxçıvan gerçəklikləri" kitabında bu nailiyyətlərin əldə olunmasının çətin və məsuliyyətli, eyni zamanda şərəfli yolu müfəssəl araşdırmalarla, peşəkar jurnalist yanaşması ilə şərh olunur. Göstərilir ki, Heydər-İlham Əliyev epoxasında müstəqil Azərbaycanda həyata keçirilən uğurlu dövlət siyasətinin işığında Ali Məclisin Sədri Vasif Talibovun məqsədyönlü fəaliyyəti ilə muxtar respublikanın kompleks inkişafı təmin edilmişdir.

Hər bir muxtar respublika sakininin qəti və obyektiv fikridir ki, Naxçıvan tarixin heç bir mərhələsində indiki qədər abad, güclü, müasir və inkişaf səviyyəsində olmamışdır. Naxçıvan indi çox böyük nümunə gücündə olan lider bölgədir. Bunu rəsmi statistik məlumatlar təsdiq etdiyi kimi, hər bir sakin, qonaq da görür və yüksək dəyərləndirir.

"Naxçıvan gerçəklikləri" kitabının müəllifi də Naxçıvan səfərində bütün bunları müşahidə etmiş və ürək genişliyi ilə qələmə almış, nüfuzlu rəsmi dövlət qəzetimizdə jurnalist təəssüratlarına çevirmişdir. Sadəcə kitabdakı başlıqlara baxmaqla təəssüratların hansı səviyyədə olması haqqında fikir yürütmək olar: "Naxçıvanın inkişaf modeli", "Təhsilin inkişafında lider", "Naxçıvanda inkişaf kənddən başlayır", "Made in Nakhchivan", "Şanlı Naxçıvanın fədakar salnaməçiləri".

Kitaba ön söz yazan akademik İsa Həbibbəyli fikrini belə izah edir: "Əməkdar jurnalist İxtiyar Hüseynlinin "Naxçıvan gerçəklikləri" kitabı sözün geniş mənasında Azərbaycan realitələri haqqında yazılmış kitabdır. Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikasının hərtərəfli inkişafı ölkəmizin müasir yüksəlişinin göstəricilərindən biri olduğu üçün İxtiyar Hüseynli haqlı olaraq "Naxçıvan gerçəklikləri"ni müstəqil dövlətimizin inkişafının faktları və hadisələri səviyyəsində təqdim edir... Müəllif Naxçıvan Muxtar Respublikasında qazanan nailiyyətləri ölkəmizin digər regionları ilə müqayisəli şəkildə təqdim edir, blokada şəraitində fəaliyyət göstərən bu diyarda böyük əzmkarlıq sahəsində əldə edilmiş mühüm nəticələri oxuculara çatdırır..."

Müəllif "Naxçıvanın inkişaf modeli" bölməsində lider ölkənin lider bölgəsinə Prezident İlham Əliyevin sözləri ilə təqdim edir: "Muxtar respublika inkişafa görə Azərbaycanda liderdir... Naxçıvan Muxtar Respublikası son 20 il ərzində iqtisadi artımın templərinə görə rekordçu bölgədir".

Rekordçu bölgənin rekord göstəriciləri rəqəmlərin köməyi ilə təqdim edilir və bu, oxucuda böyük inam yaradır. Belə ki, müstəqillik illərində muxtar respublikada ümumi daxili məhsul istehsalının həcmi 69 dəfə, sənaye məhsulunun həcmi 117 dəfə,

kənd təsərrüfatı məhsullarının həcmi 15 dəfə, informasiya və rabitə xidmətlərinin həcmi 141 dəfə, əsas kapitala yönəldilən vəsaitlər 348 dəfə, nəqliyyat sektorunda yük daşınması 27 dəfə, pərakəndə əmtəə dövriyyəsi 49 dəfə, əhali gəlirləri 61 dəfə artıb. Göründüyü kimi, artım faizlə yox, dəfələrlə baş vermişdir.

Kitabda çox haqlı olaraq muxtar respublikanın enerji təhlükəsizliyi önə çəkilir və qeyd edilir ki, vaxtilə çiray işığında oturan Naxçıvan indi enerji ixracatçısıdır. Belə bir fakt da ciddi maraq doğurur: elektrik enerjisinə olan tələbatın 65 faizdən çoxu alternativ və bərpaolunan enerji mənbələri hesabına ödənilir.

Müəllif muxtar respublikada əldə olunan nailiyyətləri həm təhlil edir, həm də faktlarla təqdim edir. Aydın olur ki, muxtar respublikada 384 adda məhsul istehsal edilir və 350 növdə məhsula olan tələbat yerli istehsal hesabına ödənilir. Muxtar respublikada son illərdə 232 elm və təhsil ocağı, 642 mədəniyyət, səhiyyə, idman obyektinə inşa olunub, 109 körpü, 352 inzibati bina, 61 nasos stansiyası, 328 subartezian quyusu tikilib. 98 min 775 iş yeri açılıb. 1346 istehsal və xidmət sahəsi yaradılıb. Ümumi daxili məhsulun həcmi 3 milyard manatı ötürüb, 1 milyard 70 milyona yaxın sənaye məhsulu, 573,4 milyon manatlıq kənd təsərrüfatı məhsulları istehsal edilib, 355 sosial və inzibati obyekt tikilərək və ya yenidən qurularaq istifadəyə verilib. Kitabda Böyük Zəfərin qazanılmasında naxçıvanlı igidlərin qəhrəmanlıqlarına da geniş yer ayrılıb.

Naxçıvanın uğur formulu, onun mahiyyəti və bu formulun əsl zəmini aşağıdakı kimi təhlil edilir və xarakterik cəhətləri göstərilir: "Prezident İlham Əliyevin regionun geosiyasi vəziyyətini, xüsusi çətinliklərini nəzərə alaraq, Naxçıvan Muxtar Respublikasına daim böyük diqqət və qayğı göstərməsi buradakı inkişafı ardıcıl olaraq stimullaşdırır. Naxçıvanda böyük və hərtərəfli inkişaf həm də yorulmaz fəaliyyətin və məqsədyönlü idarəetmənin qanunauyğun nəticəsidir. Eyni zamanda Naxçıvan əhalisinin dövlətçilik və quruculuq proseslərində yorulmadan fəal iştirakı paralel şəkildə davam etdirməsi də Naxçıvanın yüksəlişini təmin edir".

Müəllifin çox maraqlı təhkiyə üsulu hər fəsildə diqqət çəkir. "Təhsilin inkişafında lider" fəslində "Naxçıvanın ucqar dağ kəndlərinin şagirdləri bilik səviyyəsinə görə Azərbaycan miqyasında necə davamlı rekordçu olurlar?" - sualına cavab axtarılır, maraqlı müqayisələrlə, təhlillərlə məsələyə cavab verilir. Müəllif ilk növbədə bunu təhsillə, onun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsinə göstərilən dövlət qayğısı ilə əlaqələndirir: "Naxçıvanda ən ucqar yaşayış məntəqəsində, ən hündür dağ kəndində belə iki-üçmərtəbəli, tam isidilən, dərslərdən kompüterə, idman zalından laboratoriyalara qədər müasir təhsil üçün tələb olunan bütün vasitələrlə təmin olunan orta məktəblər tikilib. Hələ kəndlərdə üçmərtəbəli musiqi məktəblərini görmək də böyük təəccüb yaradır". Müəllif fikrini faktlarla köməyi ilə əsaslandırır. Aydın olur ki, son onilliklərdə muxtar respublikada 200-dən artıq məktəb binası istifadəyə verilib, hamısı da ən müasir səviyyədə. 53 mindən çox şagirdin təhsili və tərbiyəsi ilə 7257 müəllim məşğul olur. 5700-dən artıq kompüter və 650-dən artıq elektron lövhə şagirdlərin istifadəsinə verilib. Müxtəlif muzey və mərkəzlərdən deyilən interaktiv dərsləri 200-dən çox məktəbdə şagirdlər eyni zamanda dinləyirlər. 22 mindən çox şagird 103 ümumtəhsil məktəbində STEAM təhsilinə cəlb olunub... Bütün bunlardan sonra təhsildə qazanan uğurlar həm faktlarla təqdim edilir, həm də təhlil edilir. Məsələnin mahiyyəti, qoyulan sualın cavabı istər-istəməz aydınlaşır.

Təhsildən danışarkən Naxçıvan Dövlət Universitetində əldə olunan nailiyyətlər də geniş təhlil edilir və Ümummilli Lider Heydər Əliyevin hələ vaxtı ilə dediyi bir fikri önə çəkilir: "Çox xoşbəxtəm ki, mən bu universitetin yaranmasının təməlini qo-

yanlardan biri və onun təşəbbüskarıyam. Böyük iftixar hissi keçirirəm ki, əsasını qoyduğumuz bu gözəl təhsil ocağı indi böyük şöhrətə malikdir. Naxçıvan təhsili, məktəbi mənim üçün əzizdir. Naxçıvan Dövlət Universiteti isə Naxçıvan təhsilinin zirvəsidir". Prezident İlham Əliyev də Naxçıvan Dövlət Universitetinin inkişafından, dünyanın aparıcı ali təhsil müəssisələri ilə çox yaxşı işgüzar əlaqələrdən, nüfuzlu təhsil müəssisələrindən biri kimi bəhs etmişdir. Kitabda NDU-nun təhsil göstəricilərinə, yeni innovasiyaların tətbiqinə, beynəlxalq əlaqələrinə, əldə etdiyi elmi yeniliklərə geniş yer verilmişdir.

"Naxçıvanda inkişaf kənddən başlayır" məqaləsində kəndlərdə aparılan quruculuq işlərinə, əhalisinin rifah halının yaxşılaşdırılmasına, "smart-ağıllı model" tətbiqinə görə də Azərbaycanda lider, rekordçu bölgə olduğu qənaətinə gəlinmişdir. Dağ kəndlərində baş vermiş dəyişikliklər müəllifi yaxşı mənada təəccübləndirmiş və kitabda buna əhəmiyyətli yer vermişdir. Məlumdur ki, Naxçıvanda uzun illərdir inkişafın əsas prioriteti kimi kəndlər nəzərə alınır və bu sahəyə xüsusi diqqət yetirilir. Ona görə də Naxçıvan yalnız inkişaf dinamika-rın baxımından deyil, həm də kəndlərin abadlığına, quruculuğuna, əhalisinin rifahına, müasirliyinə, təminatına görə Azərbaycanda lider bölgədir. Ümumiyyətlə, muxtar respublika əhalisinin 65 faizi, yəni 300 minə yaxın insan kəndlərdə yaşayır. Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin təbircə desək, muxtar respublikada Azərbaycanın liderlik nümunəsi yaradılıb. Bu liderlik kəndlərin nümunə-sində özünü qabarıq göstərir.

"Made in Nakhchivan" bölməsində həmin marka ilə Naxçıvanda istehsal edilən çox çeşidli məhsulların dünyanın 22 ölkəsinə göndərilməsindən bəhs edilir. Dövlət qayğısı - sahibkar məsuliyyəti nəticəsində Naxçıvan məhsulları beynəlxalq sərgilərdə rəğbətə qarşılanır. "Made in Nakhchivan" markası ilə 102 müəssisənin 171 növdə və 1330 çeşiddə beynəlxalq sərgilərdə nümayiş etdirilərək xarici bazarlara ünvanlanmasına və hazırlanmış məhsullarının regionda 21 modeldə avtomobil istehsal edilməsinə dair məlumatlar burada ardıcıl olaraq nüfuzlu sənayeləşdirmə layihələrinin həyata keçirilməsi ilə əlaqələndirilir. Təsədüfi deyildir ki, 2022-ci il Naxçıvan Muxtar Respublikasında "Sənayeləşmə ili" elan edilmişdir.

"Şanlı Naxçıvanın fədakar salnaməçiləri" bölməsi naxçıvanlı jurnalistlərin, mətbuat və nəşriyyat işçilərinin fəaliyyətlərinə həsr edilmişdir. Müəllif bu bölmədə jurnalistlərin peşəkarlığı və məhsuldar fəaliyyətlərini muxtar respublikada mətbuatın inkişafına göstərilən qayğı və onlar üçün yaradılmış əlverişli iş şəraiti ilə izah edir. Muxtar Respublikanın əsas rəsmi dövlət mətbuatını təmsil edən "Şərq qapısı" qəzetinin Azərbaycanda ən böyük binası, ən müasir texnologiyalara malik müstəqil olan mətbuat orqanı olaraq təqdim edilməsi də həmin istiqamətdə həyata keçirilən düşünülmüş siyasətin nəticəsidir. "Əcəmi" nəşriyyatı, Naxçıvan Televiziya, "Kanal-35", "Naxçıvanın səsi" radiosu, "Nuhçıxan" İnformasiya Agentliyi, rayonlarda nəşr olunan qəzetləri Yeni Naxçıvanın nailiyyəti, yüksəlişi, quruculuq salnaməsinə yaranan kimi təqdim edir. Çünki salnaməçilərin yazdıqları gələcəyə ünvanlanan tarixdir.

Beləliklə, "Naxçıvan gerçəklikləri" Naxçıvan Muxtar Respublikasının həyatında son 30 ilə yaxın bir müddətdə baş verən əsaslı və ciddi dəyişikliklərdən bəhs edən, bu gerçəklikləri professional səviyyədə oxucuya çatdıran dəyərli əsərdir. Burada jurnalist müşahidələri ilə yanaşı, tədqiqat xarakterində ümumiləşdirmə və müqayisələrə də yer verilmişdir.

Kitabda müəllifin ilk fikirlərindən - "daim yüksəklikdə olan, torpağının altı tarixin möcüzələrini, üstü isə inkişafın möcüzələrini yaşadan, mistika ilə gerçəkliyi, ənənələrlə modernliyi, əzmkarlıqla nailiyyəti, zəhmətlə nəticəni, gedilən yolun uğur hesabı ilə sabahın düzgün hədəflərini ləyaqətlə birləşdirən göz bəbəyimiz... Nuhçıxandaylıq, Nəqşi-Cahandaylıq, Naxçıvandaylıq, muxtar respublikadaylıq..." - başlamış, "məhtəşəm tarix, modern quruculuq, inkişafın liderliyi" - nəticəsinə qədər Naxçıvan həqiqətləri ürəkdən gələn dolğunluq və səmimiyyət ilə təqdim edilir.

Çünki ürəkdən gələn fikirlər ürəklərə yol tapır. "Naxçıvan gerçəklikləri" kitabı kimi...

*İsmayıl HACIYEV,
AMEA Naxçıvan Bölməsinin sədri,
akademik*